

Misticisma skalas adaptācijas pirmais posms

Daiga Bitēna

Darba vadītāja:
Prof. Kristīne Mārtinsone

5 GADI
VESELĪBAS
PSIHOLOĢIJAS
UN PEDAGOĢIJAS
KATEDRAI
RSU

Pētniecības aktualitāte

Kopš 20. gadsimta 60.-70. gadiem zinātnē pieaug pētījumu skaits par mainītiem apziņas stāvokļiem jeb transpersonālo pieredzi, t.sk. par mistisko pieredzi (*mystical experience*).

Latvijā līdz šim mistiskā pieredze nav pētīta, un latviešu valodā nav pieejami instrumenti, kas ļautu to darīt (Bitēna, 2018).

Mērķis

Misticisma skalas (M-Skalas) adaptācijas pirmais posms latviešu valodā.

Misticisma skala (M-Skala)

Pašnovērtējuma aptauja mistiskās pieredzes novērtēšanai.

Aptauju veido astoņi faktori (*Hood, 1975*).

Mistiskā pieredze

Mainīta apziņas stāvokļa jeb transpersonālās pieredzes veids, kas ietver:

- indivīda vienotības izjūtu ar visu pastāvošo;
- svētuma izjūtu;
- izjūtu par pieredzi kā par neapstrīdamu zināšanu avotu;
- dziļi izjustas pozitīvas emocijas;
- izjūtu par telpas un laika zudumu un grūtības aprakstīt pieredzi vārdos
(*Barrett et al.*, 2015).

M-Skalas faktori

Ego kvalitāte

Sevis izjūtas zudums,
saglabājot skaidru apziņu;
izjūta par saplūšanu ar
visaptverošu spēku.

Iekšējā subjektīvisma kvalitāte

Izjūta par apziņas esamību
visiem objektiem, pat tiem,
kas tiek piedzīvoti tikai
materiālā formā.

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Vienotības izjūtas kvalitāte

Izjūta par visu pastāvošo
kā par vienotu veselumu.

Laika un telpas kvalitāte

Mainīta laika un telpas
uztvere, izjūta par laika un
telpas neesamību.

(*Hood, 1975*)

M-Skalas faktori

Noētiskā kvalitāte

Izjūta par pieredzi kā par neapstrīdamu zināšanu avotu.

Pozitīvā ietekme

Dziļi izjūstas pozitīvas emocijas, visbiežāk laimes vai patiesa prieka izjūta.

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Vārdos neapprakstāmība

Nespēja aprakstīt pieredzi vārdos, pieredzētā iedabas dēļ.

Reliģiskā kvalitāte

Izjūta par pieredzi kā par kaut ko svētu.

(Hood, 1975)

Pētījuma jautājumi

Kāda ir *M-Skalas* adaptētās versijas faktoru struktūra?

Vai *M-Skalas* adaptētās versijas faktoru struktūra atbilst oriģinālam?

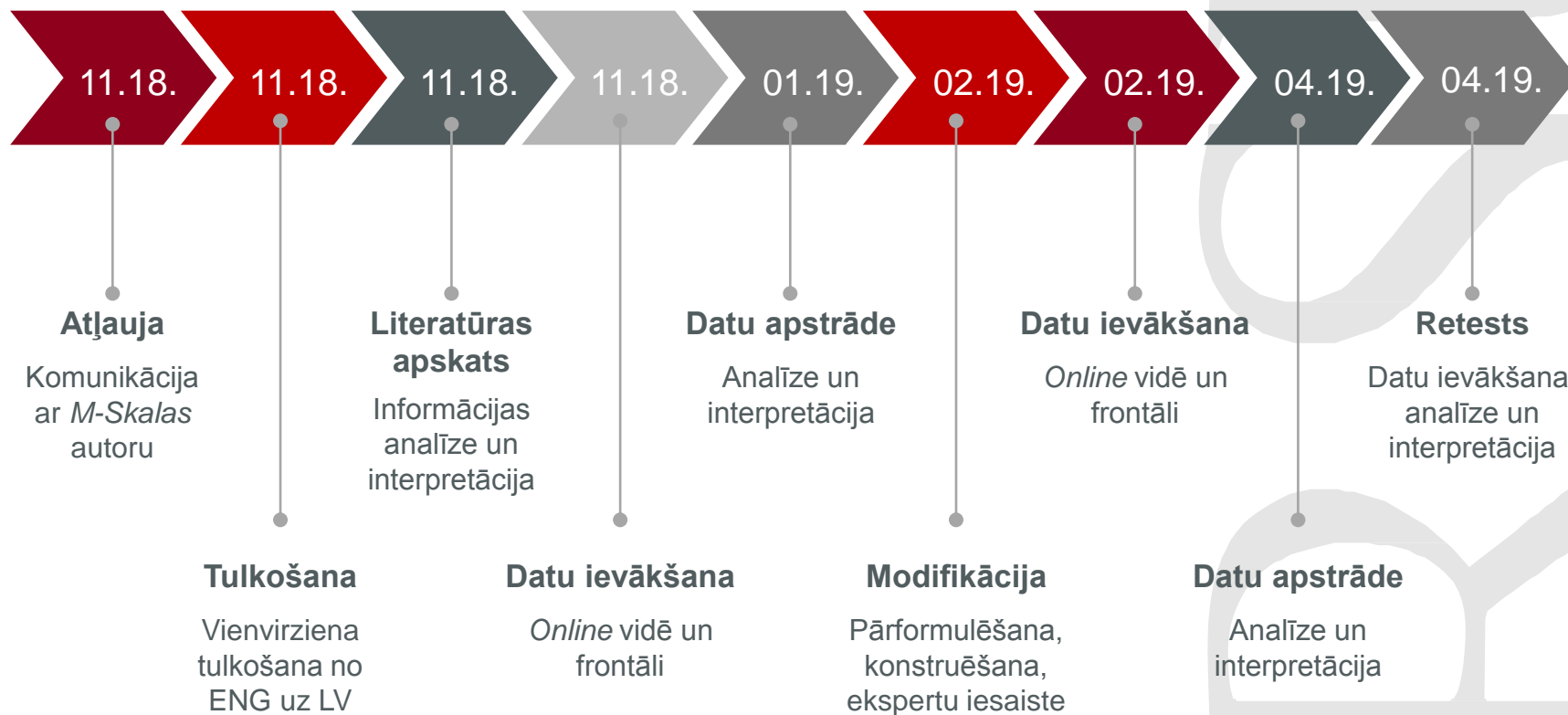
Kādi ir *M-Skalas* adaptētās versijas iekšējās saskaņotības rādītāji?

Kādi ir *M-Skalas* adaptētās versijas reakcijas un diskriminācijas indeksi?

Kāda ir *M-Skalas* adaptētās versijas testa-retesta ticamība?

Adaptācijas posmi

2018-2019

Pirmā datu ievākšana

137 respondenti

Sievietes - 89%; Vīrieši -11%

Respondenti vecumā no 18 līdz 77 gadiem (M = 38.14)

Pirmās datu apstrādes rezultāti un interpretācija

9 apgalvojumi neiekļāvās vēlamajās reakcijas un diskriminācijas indeksu robežās

1 faktors neatbilda mērāmajai pazīmei

Faktoru struktūra bija daļēji atbilstoša oriģinālajai *M-Skalai*

Tika secināts, ka nepieciešams pārskatīt 18 no 32 apgalvojumiem

Modifikācija un otrā datu ievākšana

Pārskatīti tulkojumi un no jauna konstruēti 112 skalas apgalvojumi

Atlasīti 54 veiksmīgāk tulkotie un konstruētie apgalvojumi

221 respondents

Sievietes - 87%; Vīrieši -13%

Respondenti vecumā no 18 līdz 78 gadiem (M = 35.58)

Pantu izslēgšanas process

Pēc reakcijas indeksa aprēķināšanas izslēgti 5 apgalvojumi.

Pēc diskriminācijas aprēķināšanas visai aptaujai izslēgti 0 apgalvojumi.

Pēc diskriminācijas aprēķināšanas skalām izslēgti 4 apgalvojumi.

Atkārtoti vecot faktoranalīzi, analizējot pantu saturu un ņemot vērā apgalvojumu atbilstību noteiktiem faktoriem, izslēgti 12 apgalvojumi.

Rezultātā iegūta 33 apgalvojumu skala – maksimāli oriģinālajai skalai atbilstoša.

Rezultāti

Faktoranalīze

<https://ej.uz/hz51>

M-Skalas adaptētā versija veido 8 faktoru struktūru.

M-Skalas adaptētās versijas faktoru struktūra daļēji atbilst oriģinālam.

DESR

Rezultāti

Iekšējās saskaņotības rādītāji

*Aptaujas "Misticisma skala" (Mysticism Scale, M-Scale, Hood, 1975) adaptētās versijas
Kronbaha alfas koeficienti*

Ego kvalitāte	0,83
Vienotības izjūtas kvalitāte	0,82
Iekšējā subjektivisma kvalitāte	0,81
Laika un telpas kvalitāte	0,82
Noētiskā kvalitāte	0,86
Vārdos neaprakstāmība	0,74
Pozitīvā ietekme	0,75
Reliģiskā kvalitāte	0,83

M-Skalas adaptētās versijas iekšējās saskaņotības rādītāji ir vēlamajās robežās.

Rezultāti

Reakcijas un diskriminācijas indeksi

Aptaujas "Misticisma skala" (Mysticism Scale, M-Scale, Hood, 1975) apgalvojumu reakcijas indeksi, diskriminācijas indeksi un skalu diskriminācijas indeksi

	<i>Apgalvojumu psihometriskie rādītāji</i>		
	<i>Reakcijas indekss</i>	<i>Diskriminācijas indekss</i>	<i>Skalu diskriminācijas indekss</i>
<i>Skalas "Ego kvalitāte" apgalvojumi</i>			
10. ...apziņai nav robežu.	0,80	0,66	0,64
19. ...pastāvošo neeksistē.	0,47	0,71	0,64
47. ...individuālajai apziņai nav robežu.	-0,58	0,65	0,70
51. ...un apzinātos to.	-0,53	0,74	0,66
<i>Skalas "Vienotības izjūtas kvalitāte" apgalvojumi</i>			
13. ...esošā vienotību.	1,05	0,65	0,67
22. ...kas eksistē.	1,13	0,52	0,54
17. ...pastāvošā vienotību.	-0,84	0,63	0,67
48. ...ar visu pastāvošo.	-0,78	0,74	0,72
<i>Skalas "Iekšējā subjektīvisma kvalitāte" apgalvojumi</i>			
12. ...eksistē, ir dzīvība.	0,88	0,55	0,70
18. ...būtnēm, gan objektiem.	0,24	0,59	0,73
25. ...ka it visam ir apziņa.	0,45	0,72	0,72
2. ...būtu izjutis/-usi kā dzīvu.	-0,65	0,31	0,31
7. ...ka it visam piemīt apziņa.	-0,48	0,58	0,60

<i>Skalas "Laika un telpas kvalitāte" apgalvojumi</i>			
14. ...un telpas neesamību.	0,80	0,61	0,71
33. ...laika un telpas izjūta.	0,90	0,64	0,69
21. ...attālumam nav nozīmes.	-0,63	0,47	0,50
26. ...laiks un telpa neeksistētu.	-0,76	0,61	0,68
<i>Skalas "Noētiskā kvalitāte" apgalvojumi</i>			
20. ...neapstrīdamu zināšanu avotu.	0,52	0,67	0,73
45. ...absolūtajām zināšanām.	0,09	0,69	0,72
29. ...absolūtu zināšanu avota klātbūtni.	-0,41	0,66	0,72
34. ...ar augstāko patiesību.	-0,45	0,71	0,66
<i>Skalas "Vārdos neaprašāmība" apgalvojumi</i>			
4. ...nodot, to izstāstot.	1,18	0,37	0,52
39. ...nodot caur komunikāciju.	0,95	0,72	0,65
32. ...man trūktu valodas iespēju.	-0,96	0,44	0,58
46. ...atbilstoši aprakstīt caur valodu.	-0,94	0,53	0,67
<i>Skalas "Pozitīvā ietekme" apgalvojumi</i>			
43. ...laimes stāvokli.	0,92	0,58	0,63
49. ...visas esamības perfekciju.	0,29	0,65	0,49
9. ...topošā perfekciju.	-0,23	0,55	0,47
41. ...absolūtas laimes stāvokli.	-0,95	0,63	0,61
<i>Skalas "Reliģiskā kvalitāte" apgalvojumi</i>			
50. ...ka tā bija svēta.	0,71	0,52	0,71
53. ...godbijību pret augstāku spēku.	1,17	0,57	0,67
6. ...neko dievišķu.	-0,93	0,54	0,62
23. ...būtu šķitusi svēta.	-0,90	0,54	0,65

M-Skalas adaptētās versijas reakcijas un diskriminācijas indeksi ir vēlamajās robežās.

Rezultāti

Retesta ticamība

*Aptaujas "Misticisma skala" (Mysticism Scale, M-Scale, Hood, 1975)
adaptētās versijas retesta ticamība*

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1. Ego kvalitāte	0,83**	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Vienotības izjūtas kvalitāte		0,71**	-	-	-	-	-	-	-
3. Iekšējā subjektivisma kvalitāte			0,84**	-	-	-	-	-	-
4. Laika un telpas kvalitāte				0,67**	-	-	-	-	-
5. Noētiskā kvalitāte					0,76**	-	-	-	-
6. Vārdos neaprakstāmība						0,67**	-	-	-
7. Pozitīvā ietekme							0,75**	-	-
8. Reliģiskā kvalitāte								0,78**	-
9. Misticisma skala									0,84**

M-Skalas adaptētās versijas testa-retesta ticamība ir augsta.

Secinājumi un priekšlikumi

M-Skalas adaptētā versija ir piemērota konstrukta mērīšanai kopumā, tomēr mērot atsevišķas mistiskās pieredzes kvalitātes, jāņem vērā faktoru struktūras atšķirības no oriģinālās *M-Skalas*.

Lai iegūtu oriģinālam atbilstošu instrumentu, tika nolemts, ka 25 no kopā 33 *M-Skalas* adaptētās versijas apgalvojumiem ir atbilstoši, savukārt 8 nākotnē nepieciešams pārskatīt.

Ņemot vērā Latvijas kultūras kontekstu, un to, ka valoda, kas tiek izmantota mistiskās pieredzes aprakstīšanai nav vienota un, iespējams, ir atkarīga no garīgās prakses, ko indivīds piekopj, būtu nepieciešams veidot pamatoto toriju valodas lietojumam, kas ļautu raksturot konceptu mūsdienām un Latvijas kultūrvidei atbilstoši.

Paldies!

RSUD